

**SREČANJE
STR. 3**

**PRED
PRAZNI
TALEJROM
STR. 6**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 25. avgusta 2005 ☼ Leto XV, št. 21, cena: 50 Ft

Monošter, od 8. do 18. avgusta

MEDNARODNA LIKOVNA KOLONIJA SE VSE BOLJ UVELJAVLJA

Od 8. do 18. avgusta je potekala v Monoštru v Slovenskem domu 4. mednarodna likovna kolonija, ki se vse bolj uveljavlja v panonskem prostoru. Kako je prišlo do ideje likovne kolonije v Monoštru, lahko preberemo v katalogu 1. kolonije iz leta 2002. »Minilo je že nekaj let od tega, ko sva se prvič srečala z gospodom Ferijem Geričem, direktorjem Galerije-Muzej v Lendavi. Navdušeno mi je govoril o lendavski Likovni koloniji. Po otvoritvi Slovenskega kulturnega in informativnega centra smo Porabski Slovenci prišli do idealnih pogojev za podobne ideje,« je zapisal v uvodniku predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem Jože Hirnök. Sicer pa tudi prva likovna kolonija v Monoštru ni bila brez predhodnih dogajanj. Kiparski simpozij leta 1999 je obogatil mesto z dvema monumentalnima skulpturama, ena pozdravlja goste, ko pridejo v mesto z avstrijske ali körmendske strani, druga (kip Metoda Frlica z naslovom Sončni mrk) krasi dvorišče Slovenskega doma. Prve likovne kolonije (l. 2002) v Monoštru se je udeležilo sedem umetnikov iz Slovenije in Madžarske.

Ustvarjalci 4. mednarodne likovne kolonije v priložnostnem ateljeju, razstavnih dvoranah Slovenskega doma v Monoštru (Posnetek: Dubravko Baumgartner)

Toda organizatorji so že ob prvi koloniji dali vedeti, da se jim bodo v prihodnje pridružili še avtorji iz drugih držav, kar je narekovala želja po odprtosti kulturnega in čisto socialnega prostora. Monošter in njegova okolica – po večdesetletni zaprtosti – sta iskala in tudi danes iščeta svoje mesto v panonskem prostoru, na stičišču več držav, jezikov in kultur. Na drugi koloniji leta 2003 je sodelovalo osem umetnikov, največ zamejskih Slovencev iz Italije, Avstrije, Hrvaške. Njim sta se pridružila prekmurska madžarska

umetnika in slikar s Slovaške. Krog sodelujočih držav se je torej res razširil, kar se je nadaljevalo tudi na tretji koloniji, ko so se v delo kolonije vključili tudi umetniki iz Romunije in Estonije. Na koloniji leta 2004 je sodelovalo devet umetnikov. Tudi na letošnji mednarodni likovni koloniji je sodelovalo devet umetnikov: kipar Ferenc Király (letos so mu v Budimpešti podelili eno najvišjih nagrad na področju likovne umetnosti, Munkácsijevo nagrado) in slikarja Goce Kalajdziski in Endre Göntér iz Slovenije,

slikarki Jasna Merku in Katerina Kalc iz Italije, slikar Rudi Benetik iz Avstrije ter slikarji András Gyórfi, János Simon in György Csuta iz Madžarske.

»... ko se oziramo po Monoštru, njegovih ljudeh in pokrajini na eni strani ter po podobah, ki so tu nastale to poletje, po drugi strani, si morda zastavimo danes tako običajno vprašanje: kdo je bolj vplival na koga, okolje na umetnike ali obratno. So prepoznali posebnosti območja na obrobju obeh držav in pustili, da se vti-

hotapijo med njihove barve? Morda je tisto, zaradi česar so po tematiki in formalnem pristopu raznoliki avtorji in avtorice tako podobni, prav posebno občutenje...«, piše v katalogu druge kolonije, velja pa tudi za letošnje ustvarjalce. Duh pokrajine se je na posreden ali neposreden način dotaknil umetnikov, na nekaterih slikah odkrivamo silhete monoštrske baročne cerkve, na drugih simbolizira sedem drogov sedem porabskih slovenskih vasi, nekateri umetniki trdijo, da se v Porabju ne sme barvati s temnimi barvami, kajti ljudje in tudi pokrajina izžarevajo toplino, odprtost.

Na 4. mednarodni likovni koloniji nastale stvaritve si bo lahko širša publika ogledala pozno jeseni na razstavi v Slovenskem kulturnem in informativnem centru. Končni cilj likovnih kolonij je izoblikovati zbirko likovnih stvaritev, ki bo v pomoč tudi širšemu občinstvu pri spoznavanju sodobne likovne umetnosti v panonskem prostoru.

Mednarodno likovno kolonijo sta finančno podprla Ministrstvo za kulturo R Slovenije in Mestna občina Monošter.

M. Sukič

PIKICA NA LUNI – NEUREJENI SVET NAŠEGA OTROŠTVA

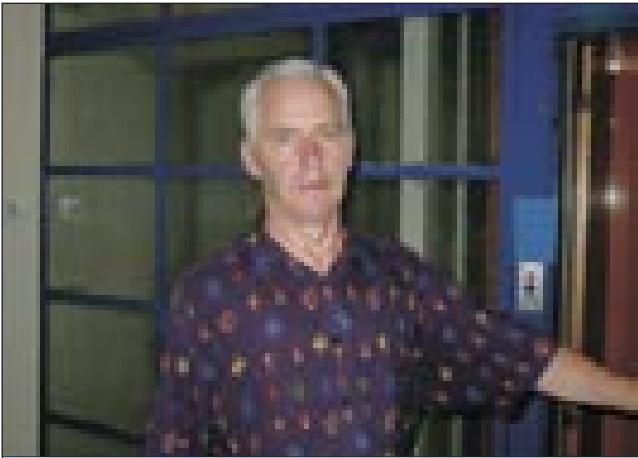
V mariborski literarni družbi, v zbirki Edition 1, je izšla zgoščenka z otroškimi pesmimi Toneta Dodleka *Pikica na luni – Pont a holdon*. Na zgoščenki so pesmi v izvorniku in madžarskem prevodu. Prevajal je István Dabi, avtor spremne besede pa je pokojni pesnik Slavko Jug. Na zgoščenki je natisnjenih devetindvajset pes-

vase in v svoje okolje. Vsekakor sta Dodlekova NIK in NOK nadvse duhovita otroka, dva izmed mnogih naših otrok, ki nas znajo očarati z iskrivostjo svoje razvijajoče se, radovedne pameti. Skozi otroške oči tudi odrasli znova odkrivamo prvinski, očarljivo neurejeni svet našega lastnega otroštva,« je o pesmih Tone-

ten že vrsto let. Pomemben mejnik v njegovem književnem ustvarjanju predstavljata samostojni knjižni izdaji *Pikica na luni in Anatol*. Osrednji del njegovega pisanja predstavlja samosvoja trilogija *Vsak srček ima svoj smrček; Ko so ribe zvezde popasle in Čevlji in vezalke*. Skozi celotno trilogijo avtor bolj in bolj občuteno in dosledno izraža spoznanje o prevladi duhovnega v človeškem življenju. S pesniško zbirko *Dideridu* pa je v slovensko mladinsko poezijo vnesel nove razsežnosti, ko je žlahtno tradicijo *haikuja* združil z osebno izkušnjo in občutenjem ter prenovljenim pesniškim izrazom. Kot zgodba je tudi pot do prevoda v madžarski jezik. Prevajalec István Dabi iz Budimpešte je na naslove članov Društva slovenskih pisateljev – tudi podpisane – pred leti poslal s pisalnim strojem na karo papirju napisano pismo, v katerem vabi književnike, naj mu pošljejo svoja dela, če so zainteresirani za prevod v madžarski jezik. Kdo vse se je odzval na nevsakdanjo željo, ni znano, zagotovo je rezultat prevajalčevega vabila dvojezična zgoščenka otroških pesmi/zgodbic Toneta Dodleka. István Dabi prevaja iz različnih jezikov in tudi v druge jezike. Na Madžarskem je objavljaval v *Új Tükör – Novo ogledalo, Alföld – Nižina* in drugih. Od leta 2000 zbira pesmi, pripovedke, pravljice z vsega sveta v več kot 100 jezikih za svoje gradivo, VILÁG ANTOLÓGIA – SVETOVNA ANTOLOGIJA. Njegovi prevodi so izšli v 40 do 50 raz-

ličnih jezikih v obliki knjig, časopisov, revij, radijskih oddaj na Poljskem, Madžarskem, v Transilvaniji, Vojvodini, Litvi. *Zgodba – resnična – za konec*. Nekje sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja je bila skupina slovenskih književnikov iz Maribora, Murske Sobote in Lendave objavljena na gostovanje v Sombotel in Dolnji Senik. Za organizacijo je poskrbel

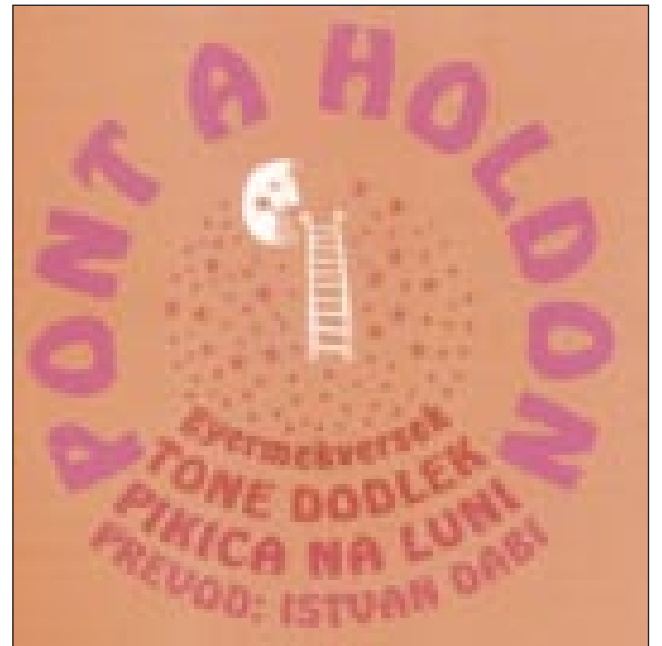
presenetljivo dosti. Vprašanja so bila bolj ali manj standardna, od tistih najpreprostejših, *Kdaj ste začeli pisati?, do Koliko knjig ste napisali?* Ko s(m)o, tudi podpisani sem bral svoje pesmi, odgovorili na vprašanja, je pisateljski kolega Tone Dodlek začel na glas razmišljati o občutkih in dilemah, kako lahko živijo ljudje ob bodeči žici – tedaj še postavljeni *železni zave-*

Pesnik Tone Dodlek

mi, na eni strani sta slovenska pesem in prepesnitev v madžarski jezik, kar je zelo primerna oblika za dvojezični pouk v nižjih razredih osnovne šole, denimo, in morda tudi v vrtcih. Zbirka otroških anekdot *Pikica na luni – Pont a holdon* – kot Dodlekove pesmi imenuje Slavko Jug – je prisrčno pričevanje o dojemljivosti in odzivnosti otrok, ki opazujejo sebe in svoj svet. To opazovanje je neposredno in prvinsko, komentarji pa so prisrčni zlasti zato, ker so posrečena mešanica otroške naivnosti in pridobljenih spoznanj. »Velikokrat gre za uporabo stalnih jezikovnih fraz, ki jih otrok sliši od odraslih in jih prostodušno postavi v nove pomenske zveze. Gre pa tudi za izraze otroške občutljivosti, s katero tipa

Dodleka napisal Slavko Jug, in se tudi vprašal: »Ne vem, komu bodo te zgodbe bolj všeč, odraslim ali otrokom?« Še nekaj značilnih naslovov: *O umivanju zob, O poklicu, O dekletih, O prečkanju ceste, O razmišljanju, O rasti, O novem možu, O fintiranju, O sodu smodnika, O kazni, O smrti – torej vse O. Tako O umivanju zob: NOK/ kar naprej opominja NIKA,/ naj si vendar že umije zobe.// NIK odgovori:/ »Saj nisem nič umazanega jedel.« **A fogmosásról:** NOK/ Egyre figyelmezteti NIKET/hogy mossa meg végre a fogát.// NIK így felel:/ »De hiszen semmi piszkosat nem ettem.« Tone Dodlek je na slovenskem kulturnem prizorišču kot pesnik in pisatelj priso-*

pokojni lendavski pesnik Sándor Szunyogh, ki je objavljaval tudi v madžarskih literarnih revijah. Nastop v Sombotelu je minil brez vseh zapletov, zataknilo se je na Dolnjem Seniku. Za zadrego v obliki molka je poskrbel prav Tone Dodlek po nastopu pesnikov in pisateljev, v pogovoru z obiskovalci, ki se jih je zbralo

si na meji z Avstrijo. »Veste, malo je manjkalo, da ne bi mogel prebirati svojih pesmi, tako me je prizadelo ob pogledu na visoko žično mejo.« Odgovor na pesnikovo vprašanje je bil – molk zbranih, rezultat pa, da potlej pisateljev niso vabili na gostovanja v Sombotel in Porabje.

eR

RADIO MONOŠTER

UKV (FM) 106,6 Mhz

Od ponedjeljka do sobote

od 16. do 17. vöre,

v nedelo

od 12. do 14. vöre.

Za(h)valimo, po(h)valimo

Gda smo že mimo največšega svetka, Državnoga srečanja Porabski Slovincov na Vogrskom, človek račun proba dati, sto, ka je djau vcuj k tomi dnevi, naj se vse bola leko čütimo, z lejpimi spomini odidemo in kleta pa z velko volov pridemo.

Pri pripravi letošnjoga srečanja nam je največšo veselje znamenovalo, steri smo organizirali, ka se je v pet lejtaj letos zglasilo največ lüstva. Vse vküper s posaba pozvanimi gosti pa kulturnimi skupinami vred smo dobili 380 lidi, stere so najprvim mladi obrazi pozdravljali, sterim smo se fejs-fejs radüvali pa smo ponosni nanjë. Tau so Agica Hanžek, Nikola Vajda, Anita Vajda, Lilla Fasching pa Gyöngyi Gyeček. Za velko število navzauči so največšo hvalo vrejdn sami lidgé, steri so se dali pozvati, so z veseldjom prišli iz vse krajov na Vogrskom pa ške z drügi rosagov tü, tak prausti lidgé kak gostje. Gvüšna sam, ka če bi zvöjn novin Porabje nej informirali lidi na drügo formo, bi nas trno-trno malo bilau. Zatau moramo pošötöjvati in se lepau zavaliti za vse tröjde tistim lidam, steri so z živo rečtjau davali na znanje informacije v svojom domanjom kraji pa vküper spravljali lidi, v Budimpešti predsednica Slovenskoga dröjštva Irena Pavlič, v Somboteli predsednica Slovenske samouprave Marija Kozar, v Mosonmagyaróvári pa Laci Brašič. V Porabji, gde se ške deset lidi nej zglasilo samau od sebe, je na konci vküper prišlo (zvöjn kulturni skupin) 160 lidi. Zatau so pa že nika mogli djasti, stere smo zaprosili zatau. Od rama do rama so odli pa na znanje davali, nagončavali lidi, vöznosili pozvanja, pisma tü. Tau so bili v števanovskom tali Erži (Bedevin) Šoš pa lerenca Anica Salai, na Verici

Irenka (Librecina) Klement, v Monoštri Margita Kukor, Aranka Schwarcz pa Anuška Penzeš, v Slovenskoj vesi Majči Antal, Kata Nemet, v Sakalovci Ema Sukič, na Dolenjom Seniki Erika Glanz pa Marija Kühar Grebenar, na Gorenjom Seniki Vera Gašpar pa Lujzek Hanžek.

Baug plati vsejm trejm popom, steri so na prvo rejč spunili našo željo, so nam slöjžili mešo v dvaujom gezi ki, gorenjiseničkomi gospaudi Ferenci Merklini, varaškomi župniki Zoltáni Németh pa kaplani Szabolcsi Fekete. Ranč tak smo hvaležni gorenjiseničkomi pevskomi zbori Avgust Pavel pa zborovodkinni Mariji Trifus za čüdivito slovensko liturgijo. Lepau se zavalimo vsejm kulturnim skupinam iz Slovenije pa Porabja, tau so FS Destrnik pod mentorstvom Jelke Pšajd, Ljudski pevci in godci Gorički lajkoši pod vodstvom Stanke Črnka, FS OŠ Števanovci pod mentorstvom Marije Rituper s pomočnico Anico Salai, MePZ Avgust Pavel z dirigentko Marijo Trifus pa gledališka skupina Nindrikindrik pod mentorstvom Mikija Roša. Za svetešnje guče, tople pozdrave se zavalimo veleposlaniki Andreji Gerenčeri, direktori Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu Francu Pukšiču in direktori JSKD Igorji Teršaji.

Velko pomauč smo dobili eške od tisti tü, steri so se vzeli zatau, ka so se brigali za svoj avtobus od zazran-ka do konca programa. Oni so Marija Kühar Grebenar z Dolenjoga Senika, Lujzek Hanžek z Gorenjoga Senika, Erži Šoš iz Otkauvec v Porabji, z drüdji krajov pa Irena Pavlič, Ančika Braunštein pa Laci Brašič, steri nas je fejs vöpomogo s tejm tü, ka je na srejdi izleta mogo nazaj pelati 3 lidi na cug. S pomočtjau

tej lidi smo leko vsakšoga pričaji pa v pravom mesti gora vzeli pa nazaj domau odpelali, etak je leko sedem avtobusov nagnauk pelalo prej k Slovenijo. Moramo pohvaliti vse šofere tü, ka so si mirno, lepau djali z lidami, tak kak smo ji prosili. Gospa Hilda Vogrinčič nam je pripravila izlet v Prekmurji, s pomočtjauv slikarja Ernesta Bransbergerja pa Toneta Kousa, gospodara Turistične kmetije Ferencovi v Krašči, gde so kaulek 250 lidi ške z dobre vaule pogostili tü. Župan občine Cankova Drago Vogrinčič in podžupan Viktor Gider sta nas čakala z darilom. S toplim srcaum brodimmo na domanjoga traktorista v Korovci, steri je vöpotegno iz blate peštarski avtobus.

Preveč zadovolni smo bili z restavracijo Lipa, stera se je s svojimi delavci pobrigala za pogostitev cejli den. Zvöjn naši gostov so ranč skur v tistom časi meli 180 motoristov pri obedu, večer pa eno velko gostüvanje. Ali šlau je vse tak brž, pontoško, ka so ške vejn sami natakardje pa küjardje nej vörvali. Pri šanki, gde je nagnauk šest mašinov čakalo žedne laumpe, ja pa nej, pa je že vsakši prišo na red. Šator nam je pomogo sprajti prejden Porabje d.o.o. Štefan Küplen. Garniture stolov, stolic so nam posaudili županja na Dolenjom Seniki Erži Bartók, direktorica Kulturnoga centra Erika Fuis pa Laci Nemeš, predsednik Slovenske samouprave v Sakalovci. Vse tau je vtjüper dau zvoziti Karči Dončec (Janžo) s svojimi mladimi športniki.

Pohvalo vrejdn so vsi navzauči lidgé našoga srečanja zatau tü, ka so se vsi kulturno držali, porazmejno ponašali, z radostjov gora prijali enoga drügoga, ka leko za peldo postavimo pred drüge. Baug plati! Kleta se vidimo!

Klara Fodor
sekretarka

Srečanje

*»Domov bom šel in sredi leh zelenih
bom legel vznak in bom strmel v nebo
in v meni več ne bo nobenih zapletenih misli...«*

(Matej Bor)

Resnično domoljubje ni znano po ekstremnosti, po skrajnosti, ali po gromoglasnosti, temveč je tankočutno, globoko duševno stanje, ki se razodene v obliki nemega duševnega trpljenja. To ni ognjevito, plamteče, vse pometajoče, doneče čustvo, temveč je tiha, globoka duševna bol, ki preoblikuje tudi najbolj enostavnega človeka v heroja, v mučenca, ga preoblikuje v najplemenitejšega človeka, kajti ni plemenitejše strasti, kot je domoljubje.

Opazovala sem nemo duševno trpljenje preprostih ljudi v monoštrski cerkvi ob poslušanju svete maše v maternem jeziku, njihovo globoko podoživljanje v umetniški kompoziciji interpretiranih, iz dna srca prihajajočih besed gospoda župnika, ki je s sugestivno preprostostjo izrazil ta globoka čustva, ki so obhajala vse nas in nam je razkril, da nismo edini, da nismo sami, ki nam ta tajna bol teži srce.

Med izseljenci smo naleteli tudi na povratnike z ameriškega kontinenta, ki jih je vlekla nazaj navezanost na rojstni kraj, od koder so morali bodisi iz političnih, bodisi iz ekonomskih vzrokov nasiloma ali prostovoljno oditi in so sedaj ponovno lahko obujali spomine na brezskrbna otroška leta, ponovno so lahko podoživeli, kaj pravzaprav pomeni človeku ta pravi dom, okolje materinščine, ki so ga leta in desetletja morali pogrešati. Obstali so za en kratek čas tudi pri grobovih svojih staršev, starih staršev, da bi jim izkazali čast post mortem, da bi se jim duša pomirila na otoku miru in pokoja. Ta ogromna, nema strast je kot žareča zvezda kazala pot vsem izseljencem nazaj v domači kraj, kjer človek lahko nabere nove moči, kjer na nekem senčnem dvorišču lahko za en kratek hip dočara prijazen lik že dolgo odseljene matere, ki ga je nekoč zaskrbljeno čakala domov.

Slovenski ljudski ansambli tako iz Slovenije kakor iz Madžarske, Mešani pevski zbor Avgust Pavel, nadarjeni amaterski igralci so nam nudili s svojim kvalitetnim programom prijetno zabavo, pristno slovensko vzdušje. Ponosni smo na njih, na njihovo prirojeno nadarjenost, na moč volje, na njihovo vztrajno marljivost, s katero so ta nivo dosegli, tembolj, ker po mojem vedenju nobeden izmed njih ni končal niti akademije za igralsko umetnost niti glasbene akademije.

Tako Porabski Slovinci kakor tudi ostali slovenski gostje si štejem v veliko čast, da so našo prireditev počastili s svojo prisotnostjo in svojim navdihujočim nagovorom v tako lepem številu tudi ugledni politiki iz Slovenije in nam potrdili, da hodimo po pravilni poti, da nismo sami, da tudi mi spada mo k veliki slovenski družini in tvorimo del slovenstva.

Naša iskrena hvala naj velja v prvi vrsti organizatorjem, gospodu župniku, nastopajočim, pa seveda tudi kuharjem in natakarjem, ki so nam poskrbeli za izredno dobro organiziran nepozabno lep dan, da so se »brezdomne blodne duše« en kratek čas ponovno lahko počutile doma v Porabju, da so se tudi tisti Slovinci, ki jih je usoda zaradi kakršnihkoli vzrokov prisilila, da so morali zapustiti svoj domači kraj, lahko počutili tam kot doma.

Suzana Guoth

OD SLOVENIJE...

Uran pozval k širokosrčnosti in odprtosti

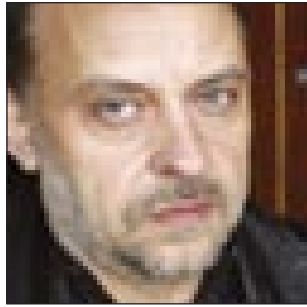
Praznik Marijinega vnebovzjetja so slovesno obeležili v številnih slovenskih cerkvah. Na Brezjah se je zbralo okrog 6000 vernikov, ki jih je nagovoril ljubljanski nadškof in metropolit Alojz Uran. V pridigi se je posvetil predvsem pomenu ohranjanja slovenskega naroda, skrbi za nove rodove in strpnosti do drugih narodov, jezikov, kultur in drugače mislečih. Na Štajerskem je bil osrednji verski dogodek na Ptujski Gori, kjer je maševal maribor ski škof Franc Kramberger, medtem ko so se verniki na Primorskem množično zbrali v božjepotni cerkvi v Logu pri Vipavi, kjer jih je nagovoril koprski škof Metod Pirih, in na Sveti Gori.

Letos že 43. kmetijsko-živilski sejem v Gornji Radgoni

Gornja Radgona bo od 27. avgusta do 2. septembra gostila že 43. mednarodni kmetijsko-živilski sejem. Na 20.000 notranjih in 22.000 kvadratnih metrih zunanjih razstavnih prostorov se bo predstavilo 1490 razstavljalcev, od tega 390 tujih, iz 22 držav. Razstave živali se bodo razprostirale na 2600 kvadratnih metrih razstavnih površin, 10.900 kvadratnih metrov pa je namenjenih vzorčnim nasadom, maneži in predstavitvenemu prostoru. Sejem bo v soboto, 27. avgusta, odprl predsednik vlade Janez Janša.

Sejemske prireditve bodo v času sejma potekale vsak dan od 9. do 19. ure, zadnji dan pa do 18. ure. Vstopnice so na voljo po ceni 900 tolarjev, za skupine odraslih nad 20 oseb 700 tolarjev, mladina si lahko ogleda sejem za 400 tolarjev, skupine mladih nad 20 oseb pa po ceni 300 tolarjev. V nedeljo, 28. avgusta, bodo veljale znižane cene vstopnic, in sicer 700 tolarjev za odrasle in 300 tolarjev za mladino.

Poleg predsednika vlade Janeza Janše se bodo sejma udeležili tudi drugi predstavniki slovenskega političnega vrha.

Feri Lainšček

NOURA NA SOMARE

Srečo sam ga pri šanki. Plačo sam njemi špricer pa me je spoj nej k rejči püsto. Zato de v etom pisanji zdaj tüdi samo on glas meo.

»Znaš, mené pa moja deklino rejsan nika ne briga, ka pa kak bi trbelo napraviti. Müva samo vejva, da pa kelko se mava radiva. Ona, znaš, nešče djesti pržgane župe. Zakoj bi jo pa tüdik gejla? Nej je tou glij nikša (h)rana, mogouče rejsan pri driski pa griži pomaga, samo ka ona toga nema. Če de pa šče gda mejla, vej je pa zatou tüdik drugo vrastvo. Ge pa, če ti tak povejm, neščem iti k spouvedi. Ka mo tam klečo pa proso blagoslov? Naj mi lepou gospoud blagoslov domou pošlejo, če mislijo, ka sam toga potreben. Nikak va se že oženila, če naja nedo ščeli zdati. Vej je pa nej naša cerkev edina. Če tü gori na brejg stoupiš, se lepou vidi, ka jih šče devet kouli geste. Med devetimi pa de naji že eden gospoud za pejneze zdau.

Ja, takši sam ge zdaj. Nika sam več nej takši, kak sam biu. Zадosti je mené premetavalo v žitki kak repo na koulaj. Zадosti sam se ge slaboga nagledno, zdaj pa je konec s tejm. Zdaj je čas, ka neka po svoje napravim. Če ti spoj vejš, ka tou pomeni: gnouk neka po svoje napraviti? Ka po svoje, tou gvüšno pomeni glij tou, ka se za nika odloučiš po svojoj pameti pa ti tou tüdik vöspelaš. Tak, kak sam pravo, ka bom odo s touv deklinov, tak tüdi odim, pa ka koli ka se je moja stara na glavou postavlala. Vej, dugo je na glavej pa nej mogla stati. Tou nišče nemre, pa tüdik nej ona, ka koli je žilava.

No, ka ne boš mislo, rejsan, svojiva sva, ges pa moja deklina, strašno svojiva, samo tou glij ne misliiva, ka va leko živela v bečki. Tou samo pomeni, ka va živela ovačik kak drugi tuj kouli. Namesto konja va mela traktor. Namesto kosé motorno kosilnico. Za dojiti krave va mela pa aparate. Vse tou pa so, če ne vejš, takši mašini, ka sami delajo. Pravi paver zdaj samo tak pomajütne pa pravi: 'Zbougom švic, zbougom žüle!' Te pa, gda je vse gotovo pri iži, te se pa vzeme traktor, pa se pela na veselico.

Ja, ja, pajdaš, tak je zdaj tou. Boš vido, samo ka pride njeni stari z Dojčlanda, pa ka mi küpi té traktor. Zna biti, razmejš, ka pride že zdaj. Gnes, vütro, pojutrišnjem.... S črnim mercedesom, on se samo v takšom vozi. Zato zdaj tüdi nika nedem več na njivo, ka ga moram tuj čakati. Njemi je najbolj važno, je piso, ka si v krčmej samiva sedeva, pa si v oči pogledneva. Vse drugo njega ne briga. Če sam nej dober, sam tüdik njemi. Dau de mi, keuko de leko dau. Meni je tak vseeno, keuko pa ka. Što se pa gnesden šče za erbijo ženi? Gvüšno pa sva tou nej ge pa moja deklina. Ka müva sva pravla: delala bova, samo neva pavra. Paver prek svojga plouta ne vidi. Pa ne misli drugo, kak na vrejmen. Müva pa, bougi vala, va itak živela ovačik kak drugi. Šče za vrejmen se neva sekejrala.

Namesto kukorce va pouvala tulipane. Namesto krav va pa mela mogouče somare. Ka, znaš ka, moja deklina je noura na somare...«

»No, pajdaš,« sam te vseeno pravo. »Tou, ka je noura na somare, tou ti pa vördjem.«

Ka je tvojo je mojo tü?

Ka je pa mojo, s tistoga pa tebi nika neda, se šegau majo lüdje hejcati. Če si malo pre-mišlavamo, buma zadosta pelde vidimo, ka se nistarni lüdje tak obnašajo. Kelkokrat si zgučavamo, ka tomi ali tistomi od kec vöde na tau ali na tisto. Depa zatok etakšoga ipa je nej slobaudno včasín sauditi. Nistarni lüdje strašno vejo šparati, pa če si predse postavijo eden cilj, za tistoga dosti aldüjejo. Med tejm pa trno dosta delajo tü. Dapa te so nej tej, od šteri bi rada pisala. Gnesden je moda, ka nistarni lüdje od daleča pridejo, vse povržajo, ka so meli ali nej meli, pa v drüge pokrajine, spoj daleč odidejo. Sto so bili tam »doma«, s koga so živeli, gde so si sprajli pejnaze, niške ne vej.

Nistarni pa vzemejo vrejdnosti, štere so povejmo od rosaga, pa tak mislijo, ka so nej od tistoga vkraj vzeli, šteri porcije plačüjemo, šteri za male slüže delamo zatok, naj država leko znauvič raztala te vrejdnosti. Pa te so oni prvi, šteri krčijo, ka špitale etak, šaule tak, ka nega socialne podpore.

Večkrat štemo v novinaj, ka je te ali tisti milijonke, milijarde vkradno, pa te za nistarne cajte tau vse ta voga-sna, velka tihoča nastane kauleg takšoga. Navaden delavec pa vsakši den leti, dela pa največkrat za tau samo telko dobi, ka nikak prežive. Etakšoga ipa mrnjavimo, se čemerimo, depa nika ne moremo naprajti prauto tomi. Pa te šegau mamou povedati, ka je policija slaba, birovi-je pa eške bola. Moramo pa uvideti, ka so človekove pravice pri nas tü razširjene. Tau nede tak, kak gda so šandari bili, ka so koga dobro naklali, pa se ji je vsakši bojo. Gnesden policija, birovi-ja pa drugi morajo spoj skrb meti na tau, ka naj ne kršijo človekove pravi-

ce. Tau je že drugo delo, ka eden bola prausen človek se ne vej braniti, nepravilno ga tü leko nut zaprejo, tej velki špekulanti pa največkrat vse doj plačajo, pa vse vküp zlažejo, se vejo braniti.

Zdaj bi stoj leko pravo, zakoj pa ges od toga pišem, vej pa pri nas v Porabji nega kaj takšega. Samo dobro pazite. Dobro si vöodeberite lüdi, ki vas na tau ali na tisto škejo nanjé vzeti, ka buma vas leko prejk ličijo. Kakoli ka so tau nej naši Porabci.

Pa te sam eške nej gučala od toga, ka se moremo ovak tü paziti. Nej dugo sam mejla goste iz Szegeda, pa so malo kaulagvrat gledali po vesi, vidli so, ka je pri ramaj dostavse venej, nej zaprejo. Tak so se čüdivali, ka je tau nej zapovedati. Prajli so, ka tam na njigvi pristavaj (tanyákon) spoj trbej lüdam skrb meti na vse svoje male vrejdnosti. Pri nas je prej eške nikši božji mir. Samo ka eden vogrski pregovor tak pravi, ka prej »vrag ne spi«. Ka je nej bilau, vse leko es pride. Stanovanje, svoje hiše zapirajte, če z daumi dete ali je nauč, ka buma nej vedeti, gda na nas vtrgnejo, nas leko eške zaničajo, pa našo vrejdnost odnesejo. Gde so pa že tisti časi, gda v Porabji nej trbelo zasünjavati rame?

Pa te se leko tak natüma vü-pamo, ka »gaunarge« dobijo svoj štraf.

Prej če od države, rosaga kaj vkradneš, je nej nevola. Vej si pa nej sauseda vkradno. Pri nas se je tuj pa tam tö godilo, ka so z državne gaušče kradnili lüdje, pa so mislili, ka je tau etak vreda. Po mojem je nej vreda. Če od rosaga vzemeš, od vsakšoga vzemeš. Pa te menje pride za špitale, za šaule...

Šegau majo povedati, ka prej nej vrejdno pošteni biti. Največ nas je pa zatok itak pošteni, zato, ka mirno škemo spat.

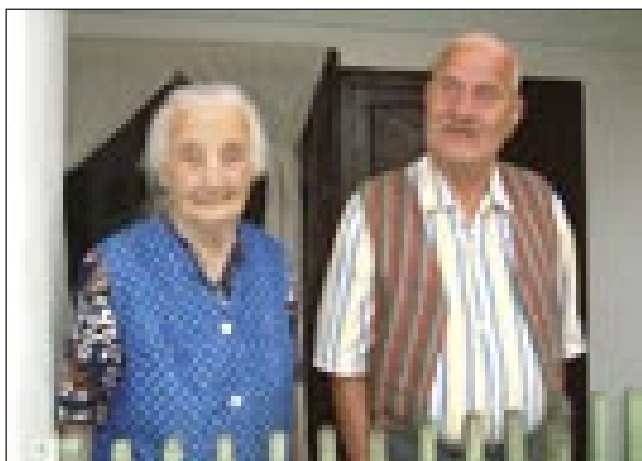
Irena Barber

Dugi žitek (3)

Rejdkosteri človek je tak srečen, ka z Boga pomočjauw leko dočaka 90 lejt. V Sakalauvci so tau Püšnjarska Ana (Grédlics Józsefné), steri so mi pripovejdali od njenoga dugoga žitka. Istina, ka so pravli, ka so že dosta pozabili, dapa z njenoga pripovejdanja se je vönamalo žitek, z vsemi veseljami in žalosti.

Moja ženitev pa težave

»Gda sam novembra 1939. leta domau prišla z Nemškoga, sam 24 lejt stara bila. Sam takšno mišljenje dobila, ka je že cajt, ka si nekakoga ziščem pa mo se ženila. Moje padaškinje so že vse oženjene bile pa so mlajše mele. No pa te sam 1940. leta na fašenek spoznala

Püšnjarska tetica s sinaum

enoga mladenca iz Sakalauvec, Ferenc Gredliča. Mladina je tistoga ipa vküp ojdla, gda je kakšna igrota bila, največkrat je z Gorenjoga Senika Ferdi igro s fudami, dapa v Sakalauvci je tó bila banda (stari Hacko z goslinom, Viktus s kravo, Pepel na cingule). Gda so tej notri vrezali, te so vse okna drgetala, tak so igrali. Dja sam trno dosta nej ojdla po balaj, dapa na tisti fašenek sam večkrat išla. Tam sva se spoznala pa po tistom oženila. Pa ka misliš, ka je največšo bogastvo, največša vrejdnost mladim lidam? Tau, ka sam včasim noseča gratala. Nejsam za snejo prišla v Sakalauvce, liki za vertinjo. Nej mi je vseedno bilau, ka sam včasim mogla za tjauko (kuhalnico) prijeti pa kújati, dapa po drugom kraji je pa dobro bilau, ka je ništje nej notra kokodako v mojo delo. Moja tašča (anyós) je že pet let pokojna bila, gda sam dja k izi prišla. Na tri moške sam mogla kújati, prati pa red držati, ka je mojga moža brat ešče doma bijo. Nej dugo po tistom se je on tó oženo, mojo sestro Ilonko je vzejo. On je na Dolenji Senik prišo na mojo domovino.

Te so ešče tast (após) tó živali, smo maro držali, grünt delali pa pomalek verticali. Ešče v tistom leti, 23. novembra 1940, sam porodila dvojtja, edno deklíčno pa ednoga pojba. Moja mati pa veška baba sta mi bile na pomauč pri rojstvi. Pojbič se je rodijo odprvim, deklíčna pa za njim. Ona se je zdrava narodila, trno lejpo dejte je bila, pa gda je gorzrasla, je lejpa dekla gratala. Name je srce za mojga sineka bolelo. On se je srmak, faličen naraudo. Kotrige je zdrave emo, liki njegve oči so nej tak vözraštjene bile kak pri ednomi zdravomi deteti. Do tri lejta je na edno okau temno kaj vido, po tistim samo sploj malo. Vsígdar je samo na stumbaj sejdo pa v sunce gledlo, ka je tam svetlost vido. Tau je tó nej dobro bilau, ka me je sunce tisti mali pogled vcejlak vkraj vzelo. Te smo ga v špitale pelali, gde so ma vrezali oči, dapa operacija se nej zošikala, ešče bole so ga zapravili. Tau je velka žalost ednoj materi! Kelkokrat nanga poglednem, si mislim, ka sam pregrejšila, ka mi je Baug takšen žmeten križ dau. Moj sin je zdaj 65 lejt star, že 62 lejt mora svoj žitek v kmici živeti. Dapa dja sam vsígdar Boga molila pa sam ga navčila vörvati, ka de na drugom svejti večno sveklino vido. Pa on tau vörva.

Zapisala: **Ema Sukič**

Pismo iz Sobote

AJAJ, AJAJ, NAŠ SRMAČKI NOGOMET

Ja, ja, tou leto se je zgodilo, ka je niške nej vüpo na glas gučati. Ka gučati, ka je niške nej vüpo ranč broditi! Sobočki nogometiši do brsali labdo nin v tretjoj ligi. Boug moj, kak sam veseli za toga volo. Tak sam biu veseli, ka zdaj več pejnez v varaši Sobota za kaj drugo tó ostane, nej samo za tou brsanje z nogou, ka sam vcejlak slejpi grato. Ja, sreča nad tejm, ka več nega brsanja v prvoj ligi, me je naredila za slejpoga človeka. V tej svojoj slejpi sreči sam vido, kak varaš Sobota skrb ma za mlade, ka se več nedo cepili z drogo; vido sam, kak kultura vsebole raste v tom mojom varaši; nagnouk se mi je vidlo, kak je doubu moj varaš velki interes za bole male športe, kak so pingpong, plavanje, judo, atletika; vido sam, kak varaš ma skrb za stare rame, ka de se vido indašnji žitek; vido sam vse pa biu tadale slejpi.

Si leko broдите, lidge moji, ka tou znamenüje? Človek je slejpi pa dun vidi? Ranč tak je bilou z meuv. Vido sam eden srečen pa kulturen varaš, v sterom je največ vrejdná kultura srca, poštenje, spoštüvanje pa skrb za srmaka. Boug moj, kak sam slejpi biu! Dapa gda sam spregledno, je bolelo kak stou vragou. Vejte, ka se je zgodilo? Sobota je dobila nouvi nogomet! Rejsan, ka v tretjoj ligi, dapa že si brodijo, kak nin za pet lejt pridejo nazaj v prvo slovensko ligo. Vej se je pa soboški žüpan z dvejma možakaroma dau fotografejrati, naj se vidi, sto rad ma nogomet. Tak brž so bukse gore oprli, naj se brž zgodi, ka de Sobota poznana po nogometi. Tou sploj nej nikša baja, ka so ovi stari, zavolo stere je vse na nikoj prišlo, ostanili dužni stou pa stou miljonov. Ka bi pa tou bilou naprej valaun. Najbole naprej valan je tou, ka se je narodilo nouvo vüpanje od nouvoga brsanja labde.

V Soboti nikše nevoule nega, ka mladi športniki pa njivi stariške kuman ladajo pejneze vküper škrabati. Ja, če pa so nouri! Naj bršejo nogomet, tak včasim do pejnez pridejo, vej za tou skrb ma soboški žüpan pa tisti pejnezni, steri leko v Soboti vsikši kikel vözozida. Vej njemi pa tou žüpan dopisti!

Na, zdaj vidite, kak je tou!

Dugo sam biu slejpi, dapa po tistom sam gore prišo, ka so slejpi drugi, nej pa ge. Vej pa je nindri indri v Evropi - tak ga radi gledamo - nogomet žmeten biznis. Ka pri vsej vragej pri takšnom biznisi iške varaš Sobota, steri za svoje lidi mora skrb meti, nej pa ka pejneze ta meče za nikšni nogomet, ka je nika nej vreden. Vej pa s tejm več brige ma kak pa z drugimi problemi. Tou je gé slejpo delo!

Moja tašča Regina, trno čedna ženska, si od toga etak brodi:

- Vej pa pejneze trbej za rekreacijo tadati. Naj lidge lejčejo sé pa ta, naj si trenejrajo tejlo, ka do bole zdravi.

Ge takšo modrüvanje ranč ne morem poslušati.

- Moja draga Regina, vej je pa tou nej nikšna rekreacija, - sam jo dole stavo. - Če bi se žüpani pa njegovim šlau za rekreacijo, bi té klub Mura brezi pejnez tadale brso labdo, tak kak ti vsikši den deš zavolo rekreacije peški od Sobote do Beltinec. Dapa ti deš šenki, če si dobro brodim.

Po tistom je tiüma ostanila. Ge pa samo čakam, ka de naredila nouva fuzbalmafija. Vej do začnili zidati vcejlak nouvi varaš Soboto.

Miki

... DO MADŽARSKE

Pred 16 leti je padla železna zavesa

V okviru Panevropskega piknika je pred 16 leti pri Sopronu padla železna zavesa. Ta dogodek je omogočil več stotisočim Nemcem iz Vzhodne Nemčije, da so prestopili mejo, obenem je bil uvod v dogodke, ki so vodili k padcu berlinskega zidu. Na te dogodke so se spominjali 18. in 19. avgusta na kraju piknika ter tudi v koncertni dvorani kamnoloma v Fertőrákosu, kjer so priredili Evropski koncert.

Likovna kolonija mladih

Od 21. do 27. avgusta poteka v Monoštru 35. (koroška) likovna kolonija mladih, katere pobudnik je bila OŠ Vuzenica. Kolonija se vsako leto seli po slovenskem zamejstvu. Organizator letošnje kolonije je Zveza Slovencev na Madžarskem, v delo kolonije se bo vključilo 25 učencev iz Italije, Avstrije, Slovenije in Porabja.

25. mednarodni folklorni festival

Folklorna skupina kulturnega društva in Mestni kulturni center v Sárvaru sta pred 25 leti organizirala prvi mednarodni folklorni festival, ki je od takrat postal ena največjih folklornih prireditev na zahodnem delu Madžarske. Folklorne skupine prihajajo v Železno županijo s pomočjo Mednarodne folklorne zveze. Tako so na tem festivalu, ki traja teden dni, že nastopile skupine iz Indije, Bolivije, Brazilije, Turčije, Izraela in skoraj iz vseh evropskih držav. Vsakoletno srečanje poteka pred 20. avgustom, madžarskim državnim praznikom. Letošnjega srečanja se je udeležilo deset folklornih skupin (skupine iz Anglije, Avstralije, Belgije, Cipra, Hrvaške, Makedonije, Transilvanije, Rusije, Turčije), priredili so tudi več razstav (Zgodovina festivala, madžarske ljudske noše) in izdali nekaj publikacij. Tri skupine (Hrvati, Turki in Baski) so nastopile tudi v Monoštru.

PRED PRAZNIH TALEJROM

Pred dvöma kednoma, gda sam v Števanovci odo, je tak vrauč bilau, ka je Štotjina Rejza pod slivov sejdla pa tak čakala na bejle črejvle. Za eden keden, kak če bi človek v drügi svejt staupe, mrzlo je pa se cejli den dež lejva. Zdaj tö ranč tak, kak gda je vrauč bilau, nikoga ne vidim po cejli vesi. Pred Šporani vidim, ka stoji eden

vejn ranč nej mogo pitati.

»Tau je že vse kreda, dja že samo segrejam pa zrejzance notrastjüjam. Lačni smo gratali, zato ka smo z drvi delali dočas, ka se je dež nej püsto.«

• *S kapüstino testauv trno ne more drva kalati zato, ka ta mauč trbej, nej?*

»Tau misliš, ka mo mi testau djeli?« pravijo Magda

Tri generacije v Šporanoy iži, prababica Nani, babica Magda z možaum in vnuk

auto pa mi je na pamet prišlo, ka te auto skur vsakši den srečam, gda se delat pelam. Sto tau more biti, zmišlavam, vejpa tü ena tetrica sama žive.

Gda v künjo notrastaupim, te mi že dolakapne. Vejpa tej so meni spoznani. Tau je Magda, hči Šporanoga Nanina, z možaum pa z vnukom. Najprvin sam nej vedo, ka vrag je. Eden prazen talejr je na stauli pa ka so v künji, vsi kaulak tauga talejra sedijo. Brž na vöro poglednem pa te vidim, ka je ranč podnek. Te sam že vedo, zaka gledajo tak fejst tisti prazen talejr. Kaulak se obrnem, te vidim, ka zark za menov na špajerti Magda zrejzence notra küja v župo. Ranč ne vejmo, če tašoga reda smejm dražiti z reportažo, zmišlavam sam v sebi.

• *Obed küjete?* začnem spitanje, dapa kak sam vöpravo, mi je že napamet prišlo, ka od tauga vekšo norijo bi

pa prkovač gorzdignejo s piskra.

• *Tau že zato drügo, etak že vcuj leko stane k hrastovomi penfej tö, pravim, gda zaglednam v piskri mesau. Popoudne te tadala delali z drvami?*

»Ne vejmo, zato ka se zdaj spoj lejva pa tak vögleda, ka de popoudne ešče tadala tak.«

• *Na tau pravijo, ka pavri sveitek majo, nej?*

»Tak pravijo, samo zdaj že dosta svetimo.«

• *Kak nagausta odite vö k materi?*

»Vsakši drügi den, dapa če tak djeste delo, te vsakši den. Zdaj že čas mava z možaum, zato ka sva v penziji obadva.«

• *Gda ste vi v Varaš odišli?*

»Dvej leta smo ešče tü bili pri starišaj, gda sva se oženila pa te 1966, gda smo ram gorzozidali, smo odišli v Varaš.«

• *Zaka so tistoga reda mladi tak na silo notra v Varaš šli?*

»Zato, ka smo v slüžbo v Varaš odli pa etak se nam nej trbelo z autobusom voziti. Drügo pa tau, ka Vogrin nej sto tü venej ostati.«

• *Sto tau?*

»Vejpa moj mauž.«

• *Če bi se zdaj mogli odlaučiti, te bi v Varaš odišli ali bi pa tü ostali?*

»Zdaj bi že bola tü v Števanovci ostala. Tü je zato menje ramov pa nejso tak na red kak v Varaši. Pa tau je tö velka pomauč, ka zdaj že vsakši ma auto. Če kaj trbej, te si notrasede pa vse pripele. Prvica je pa tau, ka gda je človek mladi, si ovak brodi pa gda je stari, te tö.«

• *Zaka ne tjüjate na ti-*

»Za župo so najbavkši domanji zrejzanci,« pravi Magda

stom starom notzozidanim špajerti?

»Zaka? Zato ka je vrauč etašoga reda na tistom tjüjati. Zazranka sam zato malo naložila v njega,« pravijo Šporan Nani pa primejo rejglin. »Primi,

Pripovejsti iz Muzeja Murska Sobota

ODPADNA JAMA

Jama ne znamenüje nika drugo kak **graba**. **Odpad** pa je tisto gé, ka vkraj **spadne**, ka je več za nikšni nüc nej. Tou znamenüje, ka je odpadna jama tista graba, kama nut mečemo, ka je več za nikoj nej. Gnesden bi tomi moderno prajli **smetišče**, tou je tisto mesto, kama se meče **smetje**. Dapa ka nam guči pripovejst od grabe s smetjrom iz soboškoga muzeja?

Najšli so jo med prekapanjom parka kouli soboškoga grada, v sterom je muzej tö. Tou je bila preci globoka graba, skur takša, kak na našom kejpi. Nut v njoj so arheologi najšli **čüda smetja**.

Pa tou je nej bilou vküper nabrano iz enoga ali dvej lejt. V toj grabi se je nabralo smetja iz deset pa deset lejt, iz stou pa stou lejt. Arheologi so v njoj najšli vsefele: čonte od pogejdeni živali, zgorejne drve, falate spotrejtij posanc, falate peči, glažov, stare vugnjene cveke ... pa skur do gnes, gda se najde eške kakša konzerva. Sto bi si brodo, ka leko takšna graba povej trno dosta od toga, kak so inda živeli v staroj Soboti, kakše šege so meli, pa kak so se vömenile vse do gnes. Kakoli, ka je vse tou bilou talüčeno, ka je nej bilou več za nikšni nüc; soboški arheologi so tou grabo eške kak vedli ponücati. Dosta novvoga so zvedli od stari pa malo menje stari časov pa tou v svojom muzeji nutpokazali.

Miki Roš

ešče zdaj pozna, ka je topeu.«

• *Lepau mate spucano dverice pa platni. Dosta morate tau čistiti?*

»Vsakši keden, zato ka bi ovak ridjavo gratalo. Sploj pa zdaj, gda ga ne nalagamo pa luft je tü bola soparni.«

• *Tau je vaš vnuk, steri je zdaj z vami? pitam znauva Magdo.*

»On je naš vnuk pa sploj rad odi se vö. Zato ka tüj leko lagvo dela pa razbijava.«

• *V Varaši dosta Slovincov žive, šegau mate se kaj srečati?*

»Zdaj dostakrat, zato ka mi, Slovenci, hvala Baugi zdaj že dosti prireditve mamo.

Prvin je nej tak bilau. Te smo se bola po bauti pa v slüžbi srečali.«

• *Rad bi še kaj od vas spitalo, samo tak vidim, ka vaš mauž nika sploj čemerasto gleda, vejn je že lačen, nej?*

»Ah, nej je on tak nevaren pa vejn lačen tö nej,« se smejejo Magda. Nej bi mislo, dapa kak Magda pravijo, »Vogrin«, je razmo, ka sam pravo ženi, pa se začne smejati. »Leko spitalavate, dja čas mam,« mi pravi vogrski. Depa te sam se že odlaučo, ka je nemo tadale dražo pa obed se tö vörazladi, če mo ešče malo kaj parklajo.

K. Holec

OTROŠKI

Miki Roš

IZ MOJOGA DNEVNIKA

Ime mi je Janina. Kelko sam stara, vam ne ovadim, ka se takšo deklin ne spitalve. Leko pa vam povejm, ka eške ojdim v šoulo. Dnevnik sam začala pisati zato, naj ne pozabim, ka se mi je zgodilo v dnevaj mojoga življenja. Na, vej človek ne mora samo tak tapozabiti, ka se njemi je zgodilo. Dapa nigdar se ne vej. Dnevi mojoga življenja so se začali pisati, pa je zato tou moj dnevnik, ka se v njem piše od moji dnevaj.

TISTI TOREK,
V STEROM SMO SE TRNO DOBRO RAZMELI

Dragi moj dnevnik! Vejm, ka je nej šega, ka bi stoj v dnevnik od ednoga dneva dvakrat nut piso. Dapa ge si ne morem pomočiti. Po pondejliki puni nevol je prišo té torek pa obed pri strini. Trno lepou smo se razmeli, kak sam ti že točkar vöovadila. Po obedi pri strini Fridi pa se je zvün toga eške vsefele lejpoga godilo. Ge rejsan ne vejm, ka naša strina Frida dejvle nut v njeno gesti. Vejm, una pozna nikšno čelarijo. Ka tou je nej mogouče, ka se godi pri njenom gestiji. Takšni trno čemerasti smo prišli k njoj, ka bi se med seuv najraj zgrizli. Talejri župe so eške nej bili prazni, že smo se smedjali pa se šalili. Po mesej pa krunčaj smo bili že najbolle srečna držina v krajini. Po pogačaj smo tak vövidli kak ena sama velka lübezen, stera razmej vsikšoga na toum svejti. Dapa pri strini Fridi se gesti ne skonča samo tak nagnouk. Eške sta nej minouli dvej vöri,

že so se na stouli najšli retaši, pa po tistom eške pred večerdjo pečeni piščanec. Dragi moj dnevnik, tou je več nej bilou za strpeti! Naš ata pa od strine mouž, Dani, sta kartala šnopsara. Obadva mata šegou pri kartaj noriti pa se trno doj svaditi. Tou delata v krčmej pa pri nas doma. Nejsam mogla vörvati, kak sta se vöminila. Nej samo, ka sta se nika nej norila! Nej, ka se je eden nej čistak nika doj svado! Ranč naoupak! Eden drugomi sta piščavala, naj drugi gvine! Dragi moj dnevnik, ge sam takšno eške nej vidla! Moj brat Andi je strini vsikšo pout po gestiji pomogo talejre pa vse drugo doj odnesti s stola. Pa tou je eške nej vse! Po tistom je talejre pa nože pa piskre, tepsije pa vse drugo eške zepro, zbriso pa lepou na mesto sklau. Moja sestra Zana je vse zejla, ka je na sto prišo! Si leko brodiš, moj dra-

gi dnevnik!? Rejsan, ka je pasko mejla na linijo, dapa gejlja je koužo od piščanca töl! Moja mama je ato vsigdar küšnila, gda je kakšno rejč pravo, takšo lübezen je čütüla do njega. Küšnila ga je eške vsigdar po tistom, gda si je nalejo nouvo posanco špricera! Ka pa ge, se leko pitaš, dragi moj dnevnik? Ge pa sam samo vsevküper gledala in se čüdivala, kak tou, ka smo se dvej sestri pa brat eške nej čistak nika vküper svadili. Rejsan, eške zazrankoma smo bili kak psi pa mačke. Pri strini Fridi je vse tou preminoulo kak lanski snejg. Rejsan ne vejm, ka dejvle strina Frida v njeno gesti. Mora biti nikšna čelarija! Eške na pouti domou smo bili najvekši padaši na svejti. Dvej sestri, eden brat, mama pa ata, edna velka srečna držina. Trno srečna pa z dobro volou sam šla v postelo.

TAKŠA SREJDA,
V STEROJ JE SKUR ŠLOU VSE NAOUPAK

Dragi moj dnevnik, nej se je dobro začnilo! Gnešnja srejda je skur gore poučila eške prva, kak se je kuman začnila. Že med mujvanjom v kopalnici smo se vküper zgrabili, moja sestra, ge pa moj brat. Mama se je že trno rano korila z našim atom, zakoj trbej tak dugo spati pa zakoj je včera pri strini Fridi telko špricerov spiu. Boug moj, trno lagva

vola je odla po našom rami! Dapa ge mam glavou zato, ka z njou brodim. Ge sam nej kak moja sestra Zana, ka jo samo zatoga volo ma na šinjeki, ka si jo nouč pa den vred gemle. Zato sam brodila pa si zbrodila töl. Odletejla sam v špajzo, vrejzala vsikšomi falat krüja od strine Fride, ka nam ga je dala za domou. - Tak, zdaj pa naj vsikši po-gej svoj falat krüja, - sam zapovejdala. Ne vejm, zakoj, dapa bougali

so me. Vsikši je pojo svoj falajček strininoga krüja. Tou bi ti mogo videti, moj dnevnik! Tak na gnouk smo se vcejlak vöminili. Sestra je tak brž enjala meti kopalnico samo za sebe, mama je oči pistila naj eške drži žmetno glavou na vankiši, ge pa sam vsem vküper naredla zajtrik z dosta strininoga krüja njene šunke pa klobasi. Dragi moj dnevnik, v njenom gestiji je rejsan nikšna čelarija. Den je biu taldale lejpi, kak mora biti.

Dušan Mukič

GRON

KOTIČEK

Črni vréjek je viski vréjek, blüzi Sunci in oblakon. Tak je viski, ka včasi v njega gron vdari. Te cejli lejs gori, ti pa nücaš dosta vodé, ka bi odjen vugasnüla. Pa se ti ne vidi, ka moj potok s Srebrnoga brgá tak pomalek tečé.

Ti si tista, štera je tak stejla. Pa ne vejš, ka je vodej žmetno, ka bi gori tekla.

Ovak si pa brodiš, ka sa ge nej voda, liki en mangli. Depa ti té mangli naaupek nücaš: Gda gori pa vraučé gé, si ga na sé deješ. Gda pa bejli snejg na Črni vréjek dé, ga vkraj ličš.

*

Ka sa ge gé za tebé?
Potok, brejg, mangli?
Ali človeča düša?

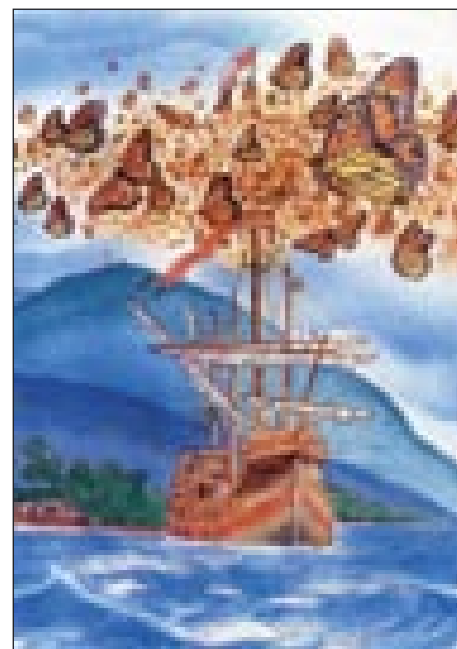
Raztomačin ti:
Ge sa nika pa don nika nej.
Ge sa nekak pa don niške nej.

Ge, ge, ge -
Ka si pa ti?
Što si pa ti?

ZGODBE O ŽIVALIH - ZA 25. AVGUST

MONARHOVO POTOVANJE

Metulja, ki se ime- nuje monarh, po latinsko *Danaus plexippus*, sreča- mo zelo pogosto poleti v Združenih državah. Vidi- mo ga predvsem na kaki rastlini, ki ima mlečen sok. Ta žuželka se pomnoži do petkrat, raste in se hrani s tistim sokom. Jeseni se monarh izseli s severa Združenih držav na jug. Spomladi se po isti poti vrne na sever. Zato da zmore to

zelo dolgo potovanje, si uskladišči zaloge semenja, ki ga dobi v nektarju, s katerim se hrani. Dolgo so ljudje mislili, da je namenjen v Mehiko, ko se odpravi na pot. Leta 1976 pa je neki zoolog s Torontske univerze odkril zelo velike jate monarhov v nekem gozdu na Sierrri Madre. Prvič je bil monarh omenjen v zapiskih Kristofa Kolumba o potovanju v Ameriko. Ko je Kolumb na svoji drugi poti v Novi svet plul ob kubanskih obalah, je zapisal v ladijski dnevnik, da je videl velikansko jato oranžnih in črnih metuljev, ki so prileteli nad karavelo, potem zleteli čeznjo in izgini- li v daljavi. To je bilo leta 1494, dve leti zatem, ko je bila odkri- ta Amerika. Kolumb je bil prvi Evropejec, ki je bil neposredna priča selitvi monarhov.

MLAŠEČI

KAUT

VRTOVI I.

MAJHEN ZGODOVINSKI PREGLED

Vrtnarjenje lahko imenujemo termometer kulture. Kjer se nahajajo rože, tam najdemo tudi pozornost, skrbnost, dobro razpoloženje, obzirnost, estetski čut, harmonijo, z eno besedo domačnost, oziroma prijetno vzdušje.

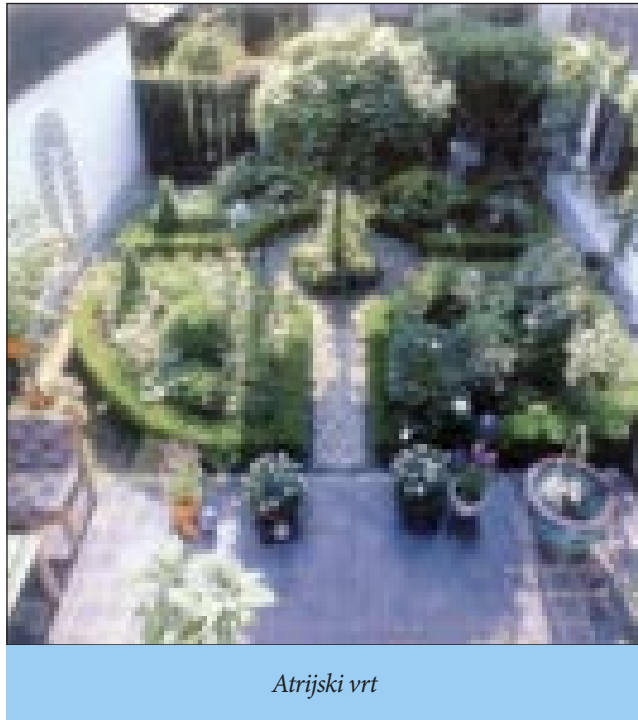
Človek in rastlina tvorita neke vrste simbiozo, kajti rastlina predstavlja enega od osnovnih pogojev človeškega življenja, ki pa brez človeškega negovanja odmre v zelo kratkem času. Medtem ko je rastlina eden izmed pogojev človeškega obstajanja, so rože hrana za človeško dušo.

Vrtnarstvo je umetnost. Vrt je živa umetnina, kompozicija barv, oblik, simetrične ali nesimetrične harmonije. Vrt je povsem drugačna umetnina, kot je poslopje, kip ali slika. Zanj je značilna nenehna spremenljivost. Nikoli ni dokončno urejen. Oznanja minevanje časa, signalizira spremembo letnih časov. Spreminja svojo podobo tudi v teku zgodovine, kajti vsako zgodovinsko obdobje in tudi posamezni sistemi imajo svojo vrtnarsko kulturo, svoj slog. Značaj vrta ni odvisen le od okusa obdobja, temveč tudi od naravnih in klimatskih razmer ter pedoloških pogojev.

Korenine zgodovine vrtnarske umetnosti se ne nahajajo

v Evropi, saj so že na območju današnjega Egipta - na prvem pomembnem prizorišču zgodovine človeške kulture - odkrili upodabljanja vrtov iz let okrog 2500 pred našim štetjem. V egiptovskih vrtovih je igrala poleg

Vsakdo je gotovo že slišal o slovutih mezopotamskih visečih vrtovih, ki so bili postavljeni na umetnih terasah. Največji med njimi so bili tako imenovani babilonski viseči vrtovi, ki so povezani z imenom kraljice Se-

Atrijski vrt

rastlin izredno važno vlogo tudi voda - vir življenja. Poldrugi kilometer dolg in tristo metrov širok bazen je lišpal tebanski vrt faraona Amenofisa III. okrog leta 1375 pred našim štetjem.

miramis, ki je bila v 6. stoletju pred našim štetjem po vsej verjetnosti ustanoviteljica teh vrtov v kraljevskem dvorcu. Zato so ti vrtovi, ki predstavljajo enega od sedmih čudežev sveta in so naj-

bolj razgibali človeško fantazijo, poimenovani po kraljici in se še danes imenujejo tudi Semiramisini viseči vrtovi. Na žalost iz tega obdobja ni ohranjenih opisov babilonskih vrtov, tega paradiža v puščavi. Neki rimski pesnik je sicer obiskal te viseče vrtove, toda šele po propadu babilonskega imperija. Na podlagi njegovega orisa so v obliki piramide urejeni viseči vrtovi predstavljali večnadstropne terase. Posamezne terase so bile pokrite s tako debelo prsteno plastjo, da so tam lahko rasla tudi drevesa. Obdane so bile s 7,6 metra širokim zidom. Za celotno kompozicijo je bila značilna simetrična razporeditev geometrijskih tvorb. Tukaj si je lahko človek v senci cipres in palm prijetno krajšal čas. Pravokotni bazen je bil obdan s kamnitimi robovi in drevesi v dobro premišljeni razporeditvi. Za zalivanje visečih vrtov je skrbela reka Evfrat, ki je tekla v bližini; iz nje so v podzemeljskih ceveh speljali vodo v vrtove.

Mesto Babilon se je nahajalo na bregovih reke Evfrat v Mezopotamiji na ozemlju današnjega Iraka. Mesto ni bilo znano le po svojih visečih vrtovih, temveč tudi po svojih neprehodnih mestnih zidovih, ki jih mnogi ravno tako prištevajo med največje čudeže sveta. To mestno obzidje je bilo pravzaprav dvojno: dva

vzporedno zgrajena zidova, ki sta imela osem vhodnih vrat, ki so omogočili vstop v mesto. Med vzporednima zidovoma je bila razdalja tako velika, da so med njima lahko drvele četverovprege. V tem mestu je bil zgrajen tudi legendarni Babilonski stolp, znan iz Svetega pisma, na vrhu katerega se je nahajala cerkev. Babilon je bil eno od najbogatejših mest starega veka, kamor so prihajali trgovci z vseh koncev in krajev sveta, da bi prodajali dragoceno blago. Toda razcvet mesta je trajal le kratek čas, le nekaj desetletij, ker so mesto podjarmili Perzijci in ga opustošili.

Danes bi zaman iskali sledove slavnih visečih vrtov, o obstoju Babilona pa priča le nekaj razvalin, med drugim tudi razvaline nekdanjega kraljevskega dvorca, ki je stal na promenadni cesti.

Prva pomembna doba vrtnarske umetnosti v Evropi je bila pozná doba rimskega imperija. V milijonskem cesarskem Rimu so eden za drugim urejali ogromne zasebne vrtove. Osrednji prostor starorimskih hiš je bil prostran nepokrit atrij, okrog katerega so se nahajali bivalni prostori. Ta ploščad je bila tlakovana z brušenimi kamni in okrašena s stebri ter z bazenom na sredini. V času rimskega imperija so začeli graditi na obali morja razkošne dvorce z razgledom na morje.

Suzana Guoth

(Slovarček: simetrična razporeditev geometrijskih tvorb - mértani alakzatok szimmetrikus elrendezés; četverovprega - négyes fogat; iz vseh koncev in krajev sveta - a világ minden részéből; viseči vrtovi - függő kertek; podjarmiti - leigázni; promenadna cesta - sétáló utca)

NIKA ZA SMEJ

Nika je nej vreda

Eržika se je etognauk etak taužila svojoj prijateljici Irmí: »Vejš, sploy sam nemirna, ne vejm, ka je z mojim možaum.«

Irma pa: »Pa zakoj tak misliš, ka je nika pri njem nej vreda?« Eržika pa: »Vejš, že duge dni edne rejči ne pisti iz sebe. Zdaj ne vejm, če je takši norc, ka nejma mi kaj povedati ali pa sploy dosta takšoga v sebi drži, ka ne smej vöppedati.«

Kak je tau doktor zrendalüvo

Ilonka pa Pištak sta etognauk v ednom varaši na pošto šla.

Gda tam tak malo kauleg pogledneta, Pištak etak pravi: »Gle, gle, Ilonka! Pred tisto oprejto oknov pa eden poštaš spi na stauli.«

Ilonka pa zdaj etak pravi možej: »Njaj ga njaj, pa poj vkraj. Vejš, tau tak mora biti, ka je tomi človeki doktor tak zrendalüvo, ka pri oprejtoj okni mora spatí.«

Serviz

Eden turist je po ednoj vesi odo ta pa nazaj, malo je gledó ves, isko je tau, isko je tisto. Med tejm pa mimo de nistarni ramov, gda vidi, ka pri ednom rami v dvau-

ra eden možki edno žensko fejt bije pa kove. Zdaj turist na čemerasti krči tomi norlavomi: »Ka pa vi delate?« Of pa etak nazaj: »Ka delam, ka delam? Popravlam pralni mašin.«

Nej je vrejčno lažati

Eden kaudiš nut stauipi k ednoj držini pa se tauži, kak je on v svojom življenji napona nesrečen bio. Gazda ga pita, kakšo maštrijo je emo. Of pa pravi, ka je vsigdar goslar bio, samo ka banda, gde je špilo, je raznok üšla. Gazda zdaj tadala spitava: »No, pa te na kakši inštrument ste igrali?«

»Na kakšom, na kakšom, vej pa na klarineti.«

Zdaj gazda nut stauipi v sobo

pa od tistec vöprinese eden klarinet pa ga tomi kaudiši v roke potisne pa ma etak pravi: »No, igrajte mi nika.«

Kaudiš pa: »Takša nesreča! Ranč ste vi mogli doma meti klarinet.«

V gledališči

Otto je etognauk nika v Budimpešti odo pa je eden večer v gledališče üšo. Kak tam gleda, kak špilajo, vidi, ka njegvi lejvi saused tak spi kak mlejko. Bucne svojoga pravoga sauseda pa ma etak pravi: »Gleta, gleta, kak spi moj lejvi saused.«

Of pa ta pogledne pa etak pravi: »Vidim, vidim. Depa za toga volo bi zatok namé nej trbelo gorzgoniti.«

I.B.

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:

porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062

Tisk:

EUROTRADE
PRINT d.o.o.
Lendavska 1
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.